

Jonas Sjöstedt: När SKP skulle förbjudas

Rekordval. Riksdagsvalet 1944 blev SKP:s bästa dittills. Bilden är från valkonferensen som hölls i Stockholm. Foto: Arkiv.

Platsen är riksdagens första kammare. Datumet är 19 juni 1942. Ämnet är förlängningen av lagen om upplösning av vissa sammanslutningar. I talarstolen står riksdagsman Nils Wohlin från Bondeförbundet, centerns föregångare.

Nils Wohlin bemöter ett långt anförande från SKP:s ordförande Sven Linderot, i vilket han med kraft har argumenterat emot planerna på att förbjuda SKP. Wohlin svarar:

– Det går icke för Herr Linderot att genom de sofistiska utläggningar, som i stort sett upptogo hans anförande, försöka med all sin möda och all sin flit tvätta en neger vit. Jag har därför tillåtit mig att såsom en rent personlig mening – och jag hoppas, att detta icke kan anses otillbörligt – uttala den uppfattningen, att upplösningslagen redan borde ha tillämpats på det kommunistiska partiet. Sveriges kommunistiska parti, SKP, var ett parti som fick sina möjligheter att verka hårt beskurna under stora delar av det andra världskriget. Det var en behandling av ett riksdagsparti som saknar motsvarighet under Sveriges historia som demokrati. SKP:s press belades med transportförbud, värnpliktiga kommunister internerades i speciella arbetskompanier, kommunister fick inte väljas till förtroendeuppdrag i fackföreningarna och polisen undersökte kommunisters hem i en landsomfattande razzia. Det var också mycket nära att SKP förbjöds som parti genom beslut i riksdagen. Märkligt nog är förslaget till förbud av partiet relativt lite diskuterat i beskrivningen av denna historiska period.

Kraven på att förbjuda SKP hade rests av Högerpartiet, moderaternas föregångare, flera gånger under 1930-talet. De fick stöd för kravet från inte minst Bondeförbundet. I många länder runt om i Europa förbjöds samtidigt kommunistiska partier som ett led i en fascistisk eller auktoritär samhällsutveckling. 1933 startade riksdagen en utredning om förbud mot statsfientliga partier och 1935 lades ett betänkande fram i frågan. Samtidigt drev Högerpartiet kravet på förbud mot kommunisterna via motioner i riksdagen. 1937 lades ett förslag till lag om att upplösa statsfientliga partier fram för beslut i riksdagen. I den första kammaren antogs förslaget med siffrorna 63-49. I andra kammaren röstades förslaget ned med siffrorna 89-72. Därmed föll tanken om att förbjuda och upplösa SKP denna gång, inte minst tack vare socialdemokraternas motstånd mot förslaget.

1930-talet var en period av hårda klasstrider och hög arbetslöshet i Sverige. SKP gick i spetsen för de mest militanta protesterna, som de i Ådalen 1931 och sjömansstrejken 1933. Flera kommunister dömdes till fängelsestraff för att de lett protester och hållit tal. SKP var en del av den kommunistiska internationalen, Komintern, och bedrev under 30-talets första hälft en sekteristisk politik där

hårda attacker riktades mot socialdemokratins ledning. Den politiken omprövades 1935 till en folkfrontsstrategi där kommunisterna istället försökte inleda samarbete med andra progressiva krafter för att hindra fascismens framväxt. Inte minst i arbetet för den spanska republiken under inbördeskriget, arbetade kommunisterna vägleda av denna folkfrontstanke. Partiets isolering bröts och det växte i styrka.

1939 blev ett mycket besvärligt år för de svenska kommunisterna. Den 23 augusti ingicks Molotov-Ribbentrop pakt, uppkallad efter Sovjets och Tysklands utrikesministrar. Den innebar att Sovjet slöt en icke angreppspakt med det nazistiska Tyskland. Plötsligt var Sovjet, kommunisternas föredöme och ledstjärna, i förbund med den fascistiske fiende som partiet hade ägnat år åt att bekämpa. När det andra världskriget bröt ut, med Tysklands invasion av Polen, förklarade SKP och andra kommunistiska partier att kriget var en strid mellan olika imperialistiska krafter. Man ville inte ta ställning i konflikten och röstade emot höjda försvarsanslag i riksdagen. Men det som hade varit en riktig antimilitaristisk ståndpunkt inför det första världskriget, var en ståndpunkt som var mycket svår att försvara i ett krig som fördes mellan demokratier som Storbritannien och Frankrike och det nazistiska Tyskland. För många, i och utanför partiet, var det orimligt att på detta vis omvärdera den fascistiska huvudfienden. Sovjets bevekelsegrund för paktens taktik. Tack vare den kunde landet stå utanför kriget i några år. Men de förklaringar som kommunistpartierna gav till alliansen var krystat politiska. I Sverige bildades en samlingsregering 13 december 1939 där alla riksdagens partier, utom SKP, ingick. Vid den nya regeringens bildande krävde Högerpartiet åter att SKP ska förbjudas. Socialdemokraterna kontrade med att man i så fall även borde förbjuda nazistiska partier, men det ville inte högern göra.

När Sovjetunionen anföll Finland den 30 november samma år växte kritiken mot SKP till en orkan. SKP försvarade i praktiken Sovjets anfall och hävdade att den av Sovjet upprättade "röda regeringen" i Terijoki var Finlands legitima regering. De flesta svenska kommunister såg Finland som halvfascistiskt och minnena av terrorn mot de röda efter det finska inbördeskriget var färsk. Under vinterkriget, som varade fram till 12 mars 1940, vidtogs en rad åtgärder riktade mot SKP. I fackföreningarna antogs cirkulär som förbjöd kommunister att vara förtroendevalda. Den 10 februari genomfördes en landsomfattande razzia av polisen riktad mot SKP, i vilken mer än 1.000 hem och partilokaler genomsöktes. En omfattande åsiktsregistrering inleddes liksom övervakning av post och teletrafik. På många arbetsplatser trakasserades kommunister, en del tvångsflyttades från sina arbeten. Det första fängsläggret för värnpliktiga kommunister inrättades i Storsien i Norrbotten.

För att tysta kritiska tidningar antog riksdagen en lag om transportförbud, som i praktiken främst riktades mot den kommunistiska pressen. I den svenska militärledningen fanns en vilja att träda in i kriget på Finlands sida. Mot dessa planer sågs kommunisterna, inte minst i Norrbotten, som ett hot. Den upphetsade stämningen ledde till en rad övergrepp. Den 3 mars utsattes kommunistiska Norrskensflamman i Luleå för en mordbrand där fem personer, varav två barn, dödades. Bland de ansvariga fanns en ledande polis i Luleå och flera militärer. Planeringen för dådet hade skett i lokalerna för högertidningen Norrbottens Kuriren. När vinterkriget avslutades den 12 mars var kommunisterna hårt tillbakapressade. Betydande grupper av partimedlemmar hade valt att lämna partiet. Det var i detta läge som förslaget om partiförbud åter blev aktuellt.

Den 17 maj 1940 lade samlingsregeringen fram proposition 260 "angående förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet". Även om lagförslaget formellt inte pekade ut SKP så visade debatten att det inte var någon tvekan om vilket parti det främst riktade sig emot. Lagen var tillfällig, den måste förlängas årligen. Det var i samband med dessa förlängningar som riksdagens debatter hölls. Lagen gjorde det möjligt för riksdagen, eller regeringen i väntan på riksdagens bekräftelse, att förbjuda ett parti eller en organisation. Egendomen för det upplösta partiet kunde förverkas och förtroendevalda och tjänstemän som tillhörde det upplösta partiet kunde avsättas. Den som bröt mot lagen kunde dömas till straffarbete i högst två år. Som exempel på liknande lagar i andra länder angavs i propositionen de lagar som förbjöd kommunisterna i Finland, ett land där den radikala arbetarrörelsen hade varit hårt förföljd. Frankrike togs som exempel, där förbjöds kommunistpartiet 26 september 1939. Även lagstiftningen i Schweiz och det fascistiska Spaniens

förbud mot kommunistisk verksamhet, som hade antagits 1 mars 1940, nämndes bland förebilderna.

Fullmaktslagen om partiförbud antogs av riksdagen 8 juni 1940. Debatterna inför beslutet visade hur känslig frågan var. De kommunistiska ledamöterna gick till hårda angrepp mot förslaget. Även flera socialdemokratiska ledamöter markerade i debatten öppet sitt missnöje. Borgerliga företrädare, med Högerpartiet i spetsen, krävde istället en strängare lagstiftning. I debatten spekulerade borgerliga ledamöter öppet i att SKP med lagens hjälp skulle kunna förbjudas innan riksdagsvalet som skulle hållas samma höst.

Lagen kom att diskuteras i riksdagen vid två olika tillfällen 1940 innan beslutet togs om att anta den. Den 21 maj 1940 debatterades förslaget till lag för första gången i andra kammaren. Hilding Hagberg, riksdagsman från Luleå och blivande ordförande för SKP, förde kommunisternas talan. Han beskrev lagen som ytterligare ett i raden av angrepp på arbetarklassens rättigheter. Helt i linje med partiets linje vid den tiden angrep han de höga försvarsutgifterna som han ansåg drabbade vanligt folk. Han argumenterade emot att SKP skulle kunna skada Sveriges förbindelser med främmande makt, i praktiken det nazistiska Tyskland. ”Jag vill erinra om att vi voro de enda som försvarade den pakt som ingicks mellan Sovjetunionen och Tyskland”, argumenterade han i sitt försvar för Molotov-Ribbentrop pakt. Hagberg angrep också socialdemokraterna för att deras systerpartier i Storbritannien och Frankrike hade röstat för kriget mot Tyskland.

Samma dag diskuterades förslaget till lag även i första kammaren. Partiordföranden Sven Linderot var där SKP:s ende representant. Hans argumentation skilde sig från Hagbergs både till ton och till innehåll. Linderot påpekade att man hade använt Finland och Francospanien som föredömen för lagförslaget. Det visade enligt honom att förslaget i praktiken var riktat mot SKP vars ”representanter skola avlägsnas från riksdagen och partiet ska alltså drivas under jorden”. Han argumenterade principiellt om att lagförslaget var ett led i avskaffandet av demokratin. Sven Linderot vände sig också kraftfullt emot beskrivningen av SKP som landsförrädiskt och hänvisade till sin egen släkts bakgrund som torpare och stutare: ”det är för det folket, som har brutit denna svenska jord, och bryter den idag, det är för det vi kämpa”.

Den mest omfattande debatten om lagen hölls på dagen för beslutet, den 8 juni. Det ansvariga statsrådet, Karl Gustaf Westman från Bondeförbundet, underströk i sitt anförande i den andra kammaren att det handlade om en tillfällig lag. Han jämförde den med liknande lagar i andra länder i Europa. Socialdemokraten Verner Hedlund var inte motståndare till lagens syfte. Men han påpekade i sitt anförande att som lagen var skriven var den bara var möjlig att använda mot kommunisterna och inte mot nazister. Detta beroende på att SKP:s program, till skillnad från de nazistiska partiernas, var formulerat så att det passade lagens grund för upplösning. Hedlunds inlägg ledde till en debatt med flera repliker där man diskuterade om lagen också kunde användas mot nazister. Kommunisten Knut Senander menade att det var tydligt att lagen bara var riktad emot SKP. Syftet var, enligt Senander, att tysta dem som bekämpade krigspolitiken och krigshetsarna som hade velat ha med Sverige i Finlandskriget. Han angrep socialdemokraterna för att föreslå lagar vars syfte var att bekämpa arbetarrörelsen. Högerns representanter i debatten var kritiska av andra orsaker. De ville ha en permanent lagstiftning, inte en tillfällig. Även statsminister Per-Albin Hansson deltog i debatten. Han bekräftade att det hade funnits tveksamhet och olika meningar i samlingsregeringen. Han hävdade att lagen, om det blev nödvändigt, kunde användas åt bägge håll, både emot kommunister och nazister.

Kommunisten Axel Nordström pekade på vad som skett i andra länder. ”Socialdemokraterna ha varit med om att gräva den grav, som de sedan själva i sin tur blivit begravda i”, hävdade han och menade att socialdemokratin gick högerns ärenden genom att göra det möjligt att förbjuda kommunisterna. Hilding Hagberg försvarade i sitt inlägg den av Sovjet tillsatta Kuusinenregeringen som Finlands lagliga styre. Enligt honom var den en tidigare finsk regering som drivits i landsflykt i samband med det finska inbördeskriget. Han påpekade att även Socialdemokraternas program, liksom kommunisternas, innebar att de ville ändra samhällsordningen. Därmed kunde lagen även riktas mot dem.

Även i den första kammaren diskuteras lagen 8 juni. Det förekom få principiella invändningar mot förslaget från ledamöterna. Debatten om lagen var mest av teknisk natur. Ett undantag var dock socialdemokraten Karl Karlsson som kritiserade förslaget: ”Jag ifrågasätter mycket starkt, om man, utan att befinna sig i ett verkligt nödläge, skall såsom demokrat – om man bekänner sig vara det – tillgripa diktaturåtgärder”. Han jämförde situationen med socialdemokraternas läge 50 år tidigare och den kritik som partiet då hade mött från högerhåll. Vad hade skett om Socialdemokraterna då hade förbjudits? undrade han i debatten. I bägge kamrarna antogs lagförslaget med stor majoritet. Nu var det fritt fram för regering eller riksdag att ta ett beslut om att förbjuda SKP. Frågan splittade samlingsregeringen.

Veckan efter, den 14 juni, fördes en kortare debatt i första kammaren om högerns förslag till en ännu hårdare lag. Högern krävde att ledamöter från förbjudna partier automatiskt skulle förlora förtroendeuppdrag i exempelvis riksdagen. I den antagna lagen gjordes avsättande möjligt, men inte obligatoriskt. De ville också skapa större möjligheter att avsätta tjänstemän som tillhörde förbjudna partier. Socialdemokraten Theodor Magnusson kritiserade högerns förslag: ”Men enligt den demokratiska ordningen och enligt den svenska grundlagens bud skall envar, som är vald av folket, ha rätt att utöva sitt mandat, så länge det varar. Vi äro enligt min mening ute på fullständigt oriktiga vägar, om vi skola börja rucka på denna grundsats”. ”Vi äro så rädda för diktaturen, att vi själva undan för undan börja införa de diktatoriska principer och avsvärja oss våra egna demokratiska principer, som vi vilja värna” menade han. Högerns förslag till skärpning föll med 61 röster mot 51.

Efter det finska vinterkrigets hårda press mot SKP återhämtade partiet sig steg för steg. I fackföreningarna förde kommunisterna en kampanj emot partiförbudet som fick viss effekt. Många lokala fackklubbar antog uttalanden emot planerna på att förbjuda SKP. Förslaget om att förlänga lagen kom tillbaka för nytt beslut i riksdagen 12 februari 1941. Den här gången blev debatten kortare än året innan. I den andra kammaren talade kommunisten Set Persson emot förslaget. Han påpekade att polisens omfattande razzia mot partiet och dess medlemmar året innan inte hade medfört att man kunde bevisa att SKP bedrev någon brottslig verksamhet. Däremot hade hetsen mot partiet varit grunden för mordbranden mot Norrskensflamman. Persson kommenterade också den kampanj för att förbjuda SKP som vid tiden drevs av flera borgerliga tidningar. Tonen i riksdagens debatt blev hård. Hilding Hagberg deltog åter i debatten. När ledamöter från andra partier försökte förmå honom att öppet ta avstånd emot Sovjets bombningar av civila mål i Finland under vinterkriget, undvek han att svara rakt på frågan. Däremot bedyrade han att SKP var berett att försvara Sveriges frihet oavsett vilken makt som skulle hota den. SKP var vid denna tid på väg att ompröva sin försvarskritiska linje.

Sommaren 1941 förändrades SKP:s situation dramatiskt när Tyskland, med stöd av finska och rumänska allierade, anföll Sovjetunionen. Partiet riktade all kraft på kampen mot fascismen och Tyskland. Samtidigt ökade åter pressen på partiet. Tyskvänligheten i den svenska högern var stor. Sveriges ÖB, Thörnell, argumenterade för att svenska förband skulle delta i angreppet på Sovjetunionen. Den svenska kungen, Gustaf V, gratulerade Hitler och önskade honom lycka till i anfall i ett telegram. Som ett led i anpassningen till Tyskland internerades åter värnpliktiga kommunister i fångläger i bland annat Härjedalen och Öxnered utanför Vänersborg. De kommunistiska värnpliktiga som internerats skrev till regeringen och krävde att få delta i försvaret av sitt land. Flera av dem hade tidigare slagits emot fascismen som frivilliga i det spanska inbördeskriget. Även det nazistiska Tyskland uppmärksammade SKP och försökte förmå Sverige att vidta åtgärder mot partiet.

Vid midsommar 1941 lade Gestapochefen Himmler fram en rapport till den tyska regeringen i vilken SKP pekades ut som ett av Kominterns farligaste nationella partier. Sven Linderot pekades ut särskilt i rapporten. När sedan Linderot kallades till förhör hos den svenska polisen valde han att inte infinna sig och höll sig sedan gömd sommaren och hösten 1941. En period gömdes han på Bohus Malmön på västkusten. Den svenska polisen samarbetade med sin tyska motsvarighet, inte minst i kampen mot kommunisternas antifascistiska arbete. Ett exempel är att SS-officern Hans-Hendrik Neumann, som placerats i Stockholm för samarbetet med svensk polis, överlämnade en

detaljerad lista till den svenska polisen i september 1941 där det angavs hur det nazistiska Tyskland ansåg att partiförbudet mot SKP skulle genomföras. En av många åtgärder som föreslogs var ”skarpaste övervakning av de internerade i koncentrationslägren”, syftande på de inkallade i arbetskompanierna.

I samlingsregeringen väcktes åter frågan om att förbjuda SKP. Den skapade stora spänningar i regeringen hösten 1941, men socialdemokraterna vägrade att böja sig för högerns krav på förbud mot SKP. Den 10 december 1941 rapporterade Tysklands ambassadör i Stockholm till Berlin att den svenska regeringen var splittrad i frågan om partiförbud. Högerpartiet och Bondeförbundet stödde förslaget, men kampanjen för att förbjuda SKP hade misslyckats.

Lagen om upplösning av vissa sammanslutningar förlängdes ytterligare två gånger, 1942 och 1943. 1943 skedde det utan debatt i kammaren. Ju längre tiden gick, desto fler ledamöter röstade emot förslaget vid voteringarna i riksdagen. När debatten hölls 19 juni 1942 inför förlängningen av lagen märktes det att vinden hade vänt. Den tyska krigslyckan hade börjat vika och stödet för kommunisterna växte snabbt, vilket skulle visa sig vid kommunalvalet samma år. I den andra kammaren häcklade Set Persson högern för dess förslag om att skärpa lagen genom att göra det möjligt att beslagta tryckerier och andelsföreningar som var kopplade till ett parti som förbjöds. Hur är det med högerns försvar för äganderätten? undrade Persson. När SKP:s lojalitet med Komintern kom upp i debatten, påminde Set Persson om de politiker från Högerpartiet som satt i tysk-svenska föreningens styrelse.

Samma dag hölls även debatten i den första kammaren. Sven Linderot talade utförligt mot förslaget. Han kritiserade riksdagen för dess tidigare lättsinne i frågan. Kommunisterna hade setts som ett ”pack” som inte behövde behandlas som andra. Han lyfte fram de enstaka socialdemokrater och folkpartister som har varit modiga nog att gå emot förslaget vid tidigare behandlingar. Han försvarade SKP och betygade att partiets strategi inte byggde på våld. Han bestred att Komintern bara var ett organ för Sovjets regering och att SKP skulle vara ett verktyg för främmande makt. Linderot förde också ett utförligt principiellt resonemang om demokratin. Han påpekade att en demokrati också måste tolerera sina fiender och att kommunisterna verkade inom de lagar som fanns. ”Det går icke att bevara demokratin genom att avskaffa densamma!” menade han. Han angrep högerns bristande historiska trovärdighet i demokratifrågor. Linderot påpekade också att de kommunistpartier som hade förbjudits runt om i Europa hade fortsatt sitt arbete mot fascismen illegalt. Detsamma skulle ske även i Sverige vid ett partiförbud. Självsäkert avslutade han sitt anförande med att tala om kommunisternas växande betydelse i svensk politik. Även statsminister Per-Albin Hansson deltog i debatten, han var måttfull i sina kommentarer. Det var däremot inte Bondeförbundaren Nils Wohlin. Han hävdade att Linderot försökte ”tvätta en neger vit”, att SKP redan borde ha upplösts med hjälp av lagen och att kommunisterna genom sina lojaliteter med Sovjet äventyrade det svenska försvaret. Linderot påpekade i sin replik att kommunistpartierna var tillåtna i demokratier som Storbritannien och USA och han frågade på vilket vis det svenska försvaret skulle stärkas om SKP upplöstes. På den frågan fick han inget svar. Det enda militära hot som fanns mot Sverige vid denna tidpunkt var det nazistiska Tyskland och inte ens SKP:s värsta fiender kunde påstå att kommunisterna inte skulle slåss mot ett tyskt angrepp mot Sverige.

Lagen om att upplösa organisationer användes aldrig även om det nog var mycket nära, vid flera tillfällen, att SKP förbjöds. Polisen hade förberett sig för ett partiförbud. Runt om i landets alla kommuner fanns detaljerade förteckningar över kommunisterna, sorterade efter farlighetsgrad, och konkreta planer på hur de skulle gripas och fängslas. Sådana listor från polisen finns exempelvis bevarade i Landsarkivet i Göteborg. SKP var förberett på ett partiförbud. En illegal organisation var uppbyggd inom partiet med hemliga kommunikationer, adresser och tryckerier. SKP samarbetade nära med andra kommunistpartier i exempelvis Norge, Danmark och Tyskland i deras motståndskamp mot nazismen. Kommunistiska svenska sjömän smugglade motståndsmän och material till Tyskland. En betydande del av ledningen för den tyska kommunistiska motståndskampen var placerad i Sverige under delar av kriget. Man var inom SKP förberedd på att samma typ av kamp skulle kunna bli nödvändig i Sverige. En del av det hemliga arbetet var militärt. Den militära

organisationen inom SKP bestod av två från varandra väl skilda delar. En del av sabotagegruppernas verksamhet avslöjades i den så kallade Wollweberhärvan. I den kom det fram hur partimedlemmar hade förberett att spränga viktiga installationer i Malmfälten vid en tysk invasion. Flera av de inblandade dömdes till långa fängelsestraff. Wollwebers organisation låg också bakom en rad attentat mot tyska transporter. Den andra delen, den förberedda partisanrörelsen, råkade aldrig ut för motsvarande avslöjanden. Däremot dömdes en av organisationen radiotelegrafister i Göteborg till fängelse för att ha rapporterat om tyska trupptransporter till Moskva.

De internerade i arbetskompanierna hade långt gångna planer på hur de skulle slå sig ut för att undgå att gripas vid en tysk invasion. De förberedde i detalj hur den väpnade kampen skulle föras mot tyska ockupanter och svenska medlöpare. De flesta partimedlemmar som deltog i dessa förberedelser talade aldrig om dem i efterhand.

Sverige undgick tysk invasion och lagen om att upplösa organisationer användes aldrig. Den upphörde helt enkelt att gälla när den inte förlängdes av riksdagen 1944. Då hade den politiska konjunkturen vänt. Komintern hade upplösts 1943. I östra Europa besegrade den sovjetiska röda armén de tyska trupperna. De svenska kommunisternas popularitet på hemmaplan steg i takt med de sovjetiska framgångarna på slagfältet. I riksdagsvalet 1944 uppnådde SKP sitt dittills bästa valresultat, tio procent av rösterna.

Var SKP ett hot mot Sveriges oberoende och frihet? Svaret på den frågan beror sannolikt på vilka åsikter man själv har. Helt klart är att dåtidens SKP var ett parti som i grunden var lojalt med den sovjetiska politiken. Under det finska vinterkriget trodde många att Sovjet kunde bli ett militärt hot mot Sverige om det finska försvaret kollapsade. Det är inte svårt att inse hur upprörda de flesta svenskar var över SKP:s oförmåga att ta avstånd från Sovjets överfall på Finland. Men för att gå från att vara upprörd till att inskränka demokratin och att begå allvarliga övergrepp mot kommunisterna borde steget ha varit längre än vad det visade sig vara.

Det är värt att notera att förslaget om partiförbud behandlades i riksdagen efter att vinterkriget var avslutat. Kraven på ett partiförbud riktat mot SKP var istället som starkast när det nazistiska Tyskland var som mest segerrikt. Det är därför svårt att se diskussionen om partiförbud som något annat en del av den föga ärorika svenska politiken av anpassning gentemot nazityskland under kriget. Till det kommer att stora delar av borgerligheten ville förbjuda SKP redan innan kriget bröt ut, de tog chansen när stämningarna piskades upp mot partiet under kriget. När sedan det inhemska stödet för kommunisterna steg och Sovjet segrade på slagfältet tystnade kravet på partiförbud.

Jonas Sjöstedt

Källor: riksdagens protokoll, regeringens proposition 260, Hemmakriget av Karl Molin, Ny Dag nr 51 1983, egna intervjuer och arkivstudier.